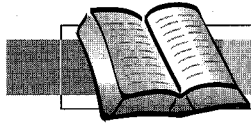

De Saambinder

KERKELIJK WEEKBLAD DER GEREFORMEERDE GEMEENTEN

Meditatie

Het beloofde erfdeel

“Toen zegende hem Jozua, en hij gaf Kaleb, den zoon van Jefunne, Hebron ten erfdeel”.

Jozua 14 : 13

Wat zegt de heilige Schrift? Luister: “En hij gaf Kaleb, de zoon van Jefunne, Hebron ten erfdeel”. Uitvoerig heeft de Heere in Deuteronomium al meegedeeld dat Hij Kaleb zou geven wat de begeerte zijns harten was. Hij verkreeg die, omdat het een ootmoedige begeerte was. Wij vragen zo dikwijls iets, zonder dat het met ootmoedigheid gepaard gaat. Is het dan wonder dat de Heere het niet geeft, of als Hij het toch geeft, dat Hij dat doet in Zijn ongunst? En daar zijn we heus niet goed mee. Daarom is de les om ootmoed te betrachten zo noodzakelijk om te leren. En uit en van onszelf doen we dat nooit. Daarom moeten we in alles leren kennen dat Gods werk een eenzijdig werk is. En dit is zeker, iemand die door genade Hem, de meerdere Jozua krijgt, die zal nooit beschaamd uitkomen in der eeuwigheid.

En nu gaat dit altijd met strijd gepaard. Want de Heere beproeft Zijn werk. Dat kunnen we ook in Kalebs leven zien. Alhoewel er strijd aan verbonden was, mocht hij vastelijk vertrouwen dat God een waarmaker van Zijn Woord is. Hij mag dan ook Hebron en het omliggende land en gebergte straks bezitten en zijn nageslacht mag er ook nog het profijt van plukken.

Hebben we al iets van de hemel ontvangen, waarvan we biddend mogen begeren of de Heere het ook aan

onze kinderen wil geven?

Och, gingen we als ouderen de kinderen en de jonge mensen meer voor op de weg die de Heere Zijn kerk leert. Gewis, de Heere zou er Zijn zegen aan verbinden en ons nageslacht zou er in deze tijden waarin de Heere zo kennelijk met Zijn oordelen op aarde is, het profijt van hebben. In ieder geval mogen we dit zeggen: Zoals Jozua aan Kaleb zijn erfdeel mocht geven, zo zal de Koning der Kerk, Christus Jezus, de gekruisigde Borg en Zaligmaker, Zijn Sion geestelijke en eeuwige zegeningen geven. Na de strijd (indien het de wettige strijd geweest mag zijn), zal de Heere haar de eeuwige overwinning schenken en een eeuwig erfdeel in de hemel. Hier is het land der ruste niet. Hier blijft zorg en moeite hun deel. Zalig dan om van Hem op rechtsgronden dat deel te ontvangen, dat Hij verworven heeft. Die erfenis die bewaard wordt in de hemel. Hebron, de plaats toegewezen aan Kaleb, werd een vrijstad voor arme vluchtelingen, die door de bloedwreker op de hielen gezeten werden. Maar zo is het hemelse Hebron de eeuwige vrijstad voor hen, die de wettige strijd hebben leren strijden. Die alleen als arme zondaren door genade in dat Huis mogen komen. Het Huis niet met handen gemaakt, maar eeuwig in de hemelen. Aan het einde van ons teksthofdstuk staat zo kenmer-

kend geschreven: “En het land rustte van de krijg”. Wel, Kaleb heeft dat mogen meemaken, doordat de Heere Zijn Woord had waargemaakt en hem gaven gegeven heeft die blijvend zijn. Voor hem gold: “U is een beter lot bereid, Uw Heilzon is aan het dagen”.

Zoals Jozua hem zijn erfdeel gaf, zo heeft de enige Zaligmaker hem een beter erfdeel gegeven. Jozua kon door Goddelijke opdracht Kaleb geven wat de Heere vele jaren tevoren beloofd had. Hoeveel te meer dan Sions betalende Borg, Die hemelse gaven uitgiet. Ja, Die wederhorigen altijd bij Hem zal laten wonen. De Heere lere ons de wettige strijd. En wonder, Hij betaalt uit, mild en overvloedig. Niet omdat Kaleb zo goed was of dat er ook maar enige waarde ligt in Gods kind, maar Hij geeft om armen met goederen te vervullen. Om dan met de dichter te mogen instemmen:

Geloofd zij Isrels grote God.
Zijn gunst schenk' ons dit heilgenot;
Zo zullen wij Zijn goedheid danken.
Dat al wat leeft, Hem eeuwig eer'!
Al 't volk zegg' Amen op mijn
klanken;
Juich, aarde, loof den Opperheer!

Inhoud	
Meditatie: Het beloofde erfdeel .	1
Commentaar: Liefde voor Israël	2
Na vijftig jaar een beginneling .	4
Met blijdschap reizen	5
Als grenzen vervagen (10)	6
Verslag Generale Synode (9) . . .	8
Kerknieuws	9
Berichten	9
Predikbeurten	9

DE SAAMBINDER
Kerkelijk weekblad
der Gereformeerde Gemeenten.

Uitgave ten bate van de Emerituskas.

Hoofdredacteur: ds. A. Moerkerken.

Bijdragen van medewerkers en boeken ter recensie aan:
ds. A. Moerkerken,
Händelstraat 1,
2901 JC Capelle aan den IJssel,
tel. 010-4472388, fax 010-4472263.

Redacteur: ds. G.J. van Aalst.
F. Bolstraat 12, 2981 CC Ridderkerk
tel. 0180-425915.

Kerkelijk nieuws en berichten aan:
redactie-secretaris: C.G. van Es
Ronsseweg 527,
2803 ZJ Gouda,
tel. 0182-571292, fax 0182-533928.

Abonnementen, adreswijzigingen,
predikbeurten en beroepingswerk
aan:

De Saambinder - abonnementen,
Postbus 608, 3440 AP Woerden,
tel. 0348-489900, fax 0348-483599.
Postbankno. voor
abonnementsgelden: 64327.

Alle advertenties aan:

Administratie van de Saambinder:
J. Honkoop, Jan Willem Frisoehof 53,
2517 LA 's-Gravenhage,
tel. 070-3514465, fax 070-3512718.
Postbankno. 256686.

Correspondentie-adres
Noord-Amerika:

Mr. Clarence Bleeker
1233 Leffingwell Av, N.E.,
Grand Rapids, Michigan,
U.S.A. 49505.

Abonnementsprijs
bij vooruitbetaling:

voor Nederland: € 11,- per halfjaar
(te betalen per 1 april en 1 oktober
d.m.v. een acceptgiro)

voor het buitenland:
Luchtpost:
Amerika \$ 56,-, Canada \$ 68,-.
Zeepost:
Amerika \$ 49,-, Canada \$ 59,-.

Advertenties € 0,50,- per mm.
Familieberichten
€ 0,40,- per mm.
Deze prijzen zijn excl. 19% btw.

Advertenties dienen uiterlijk
donderdagmorgen in bezit van de
administratie te zijn.

Faxberichten vrijdag voor 12 uur.

Rouwadvertenties tot uiterlijk
maandagmorgen 12 uur (telefonisch).

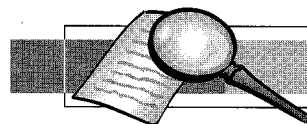
De redactie kan niet aansprakelijk
worden gesteld voor de inhoud van de
advertenties en de ter recensie
aangeboden boeken.

's Heeren macht en genade is oneindig groot. Maar het onderscheid tussen hen die God dienen en hen die Hem niet dienen, is ook groot. Kaleb behoorde door genade bij de dienaren des Heeren. Dat heeft hem nooit berouwd. En de Heere heeft hem tijdelijke, geestelijke en eeuwige zegeningen geschonken. En voor hem is het einde van de reis gekomen. De beloften Gods zijn in zijn leven vervuld geworden en de Heere heeft de ere ontvangen. Maar waar behoren wij nu bij? Duizenden zijn uit Egypte gegaan, maar nooit in Kanaän gekomen. O, schrikkelijke realiteit. Wel uit Egypte, maar niet in Kanaän. Ze hebben de wonderen en goedertierenheden des Heeren gezien. Ze hebben Zijn straffende hand gevoeld. En toch zijn de meesten in het ongeloof gestorven. Gelukkig dat volk dat met Kaleb eens van de vruchten van het land Kanaän gegeten heeft. Maar als we werkelijk de waarde van Gods werk hebben leren zien en hebben mogen uitzien (krachtens de geschonken belofte) naar de vervulling van wat de Heere beloofd heeft, dan zullen we toch wat moeten leren van wat Kaleb door genade heeft ontvangen. Hij heeft ook veertig jaar mee moe-

ten zwerven. Als een wonder van Gods souvereine gunst heeft hij de erfenis ontvangen. Hij kwam in Kanaän. Zijn geslacht heeft het gezien dat God een Waarmaker is van Zijn Woord en dat alles alleen door de arbeid, het lijden en de dierbare dood van Zijn enige Zoon. De Zaligmaker van arme Kalebs en Jozua's, die uit genade zijn zalig geworden.

Het volk Israël is in later eeuwen menigmaal gestraft en in ballingschap gezonden naar Babel. Maar wie hier nu een rechte balling mag worden, die zal straks het beloofde land bereiken om daar voor eeuwig te mogen blijven. De Heere lere ons smeken om Zijn genade, maar geve Zijn volk te beoefenen wat 's Heeren knecht zong: "Daar zullen zij, Gods knechten met hun zaad, zij die Zijn Naam beminnen, erfelijk wonen". Daar is Kaleb voor eeuwig van Kaleb verlost en daar zal al dat volk komen, dat zich hier als onwaardigen heeft leren kennen. Om dan altijd de meerdere Jozua de lof, eer, aanbedding en dankzegging te mogen toebrengen. Amen.

Wijlen ds. A.W. Verhoef.

Commentaar

Liefde voor Israël

'Het is vervelend om te zeggen, maar ... als ze hun verbondenheid met de Messiaanse joden tot uitdrukking brengen, verliezen ze al die contacten en die goodwill.' (Dr. W.J. Ouweneel in Terdege, 19 juni 2002).

Israël staat volop in de belangstelling. De dagbladen informeren ons bijna dagelijks over de gebeurtenissen in het land Israël. Het is ook geen kleinigheid wat er in dat land allemaal plaatsvindt. De jarenlange worsteling van de Joden voor de staat Israël is van grote betekenis. Reeds vier oorlogen heeft Israël moeten voeren. De huidige Intifada is ronduit verschrikkelijk. De voortdurende aanslagen en de vele slacht-

offers zijn heel erg ingrijpend. Binnen de Islam en bij de Palestijnen openbaren zich krachten die uit zijn op de totale vernietiging van de staat Israël. De recent gevonden foto met daarop een baby, uitgerust als zelfmoord-terrorist, doet onwillekeurig huiveren. Zoveel verblinding en zoveel haat.... Heeft de Holocaust de wereld nog niets geleerd?

Royale steun

Het Joodse volk heeft het in deze omstandigheden natuurlijk uitermate moeilijk. Hoe het vredesproces in het Midden Oosten verder zal moeten verlopen, is een groot vraagteken. Van allerlei zijden worden er

plannen gemaakt om de vrede wat dichterbij te brengen. Laten we hopen en bidden dat de wereldleiders wijsheid en inzicht mogen ontvangen om ook voor het Joodse volk een rechtvaardige vrede tot stand te brengen. Een vrede waarbij natuurlijk niet voorbij kan worden gegaan aan de veiligheid van Israël en de noden en zorgen van de Palestijnen. Het Joodse volk ontvangt van oudsher allerlei steun vanuit de westerse wereld. Helaas lijkt die steun nu wat minder te worden, maar toch heeft de staat Israël bij velen onder ons een heel belangrijke plaats. Uiteindelijk zijn de joden de 'beminden om der vaderen wil' (Rom. 11:28). Het is op zich een goede zaak dat wij voluit achter het Joodse volk willen staan. Toch is er met die massale steun vanuit de gereformeerde gezindte wel iets opmerkelijks aan de hand. Iets dat, volgens dr. Ouweneel, vervelend is om te zeggen. Wat is er dan zo *vervelend om te zeggen*?

Vervelend

Er zijn een heleboel organisaties die hulp verstrekken aan Israël. De organisatie 'Christenen voor Israël' bijvoorbeeld is heel erg actief om belangstelling en steun te wekken voor Israël. Op zichzelf is dat natuurlijk heel erg goed. Het werk van dit soort stichtingen wordt ook geweldig gewaardeerd. Ook in Israël. De burgemeester van Jeruzalem, de ambassadeur van Israël in Nederland, een belangrijk politiek persoon in Israël en zondig een of andere belangrijke rabbijn komen allemaal wel een keer vertellen (op een congres of bij de overhandiging van een cheque) dat ze de steun uit de reformatorische achterban zo geweldig op prijs stellen. Fijn natuurlijk, die waardering en die steun. De liefde tot Israël mag er best zijn. Toch zit er aan die lofprijzingen van allerlei bekende en minder bekende personen soms een naar smaakje. Immers, er zijn in Israël ook twee groepen mensen die helaas nogal eens vergeten worden. Dat zijn de Joodse christenen en de Palestijnse christenen. Deze groepen zijn qua aantal gering, maar ze zijn er wél. Helaas worden ze door velen, ook in de gereformeerde gezindte, wat vergeten. Hoe komt dat toch? Zijn deze mensen ons onbekend? Staan deze mensen wellicht niet

open voor hulp en steun? Zijn ze zo onopvallend dat wij er geen erg in hebben? Nee, helaas niets van dat alles! Dr. Ouweneel wijst erop dat het vergeten, negeren, passeren en ontlopen van deze groepen niet komt uit onwetendheid. Het is van verschillende pro-Israël organisaties *een bewuste keuze* om zich toch maar vooral niet te bemoeien met en te bekommeren om Joodse christenen in Israël. Men gaat aan de Joodse christenen en de Palestijnse christenen doelbewust voorbij omdat men bang is de contacten met de orthodoxe Joden en anderen te verliezen. Er zijn kennelijk in Nederland reformatorische Christenen die het contact met een rabbijn plezieriger vinden dan met bijvoorbeeld iemand als Baruch Maoz. Onder druk van rabbijnen etc. laat men deze christenen bewust links liggen. En dat vindt Ouweneel vervelend om te zeggen. *'Het is vervelend om te zeggen, maar ... als ze hun verbondenheid met de Messiaanse joden tot uitdrukking brengen, verliezen ze al die contacten en die goodwill'*. Ik vind dit een heel pijnlijke signalering die de nodige vragen oproept.

Opdracht

Het Joodse volk heeft in de wereldgeschiedenis een heel opmerkelijke plaats. De zaligheid is uit de Joden (Joh. 4:22). In de loop van de wereldgeschiedenis heeft dit volk heel veel moeten lijden. Reeds in het bijbelboek Exodus wordt ons duidelijk gemaakt dat Farao dit volk wil uitroeien. Het antisemitisme heeft heel oude wortels. Het is ook vandaag de dag nog springlevend. Nog steeds zijn er tallozen die de Joden het liefst zouden willen uitroeien. Laten we ernstig waarschuwen tegen dit antisemitisme. Ook vandaag strijdt Israël een strijd op leven en dood met dit antisemitisme. Aan de andere zijde zijn er, vooral na de Tweede Wereldoorlog, allerlei mensen opgestaan die stellen dat de zaligheid voor de Joden ook mogelijk is zonder het geloof in Christus. Dergelijke mensen willen graag de dialoog met Israël. Dat de Joden ook tot God bekeerd moeten worden en dat het ware geloof in de Heere Jezus als Zaligmaker onmisbaar is, wordt in het contact met Joden soms geheel vergeten. Met allerlei moeilijke zinnen en gedachten, bijvoor-

beeld Israël is het subject van zending, tracht men de diepste roeping van de kerk tegenover de Joden te ontlopen. Er is een liefde voor Israël zonder verstand. De klaagmuur met biddende Joden heeft niets met het Evangelie van Gods genade in Christus te maken. Het rabbinale Jodendom is een grote vijand van het Evangelie van de Heere Jezus. Het dwepen met Israël, zonder de boodschap van het Evangelie, is heel gevaarlijk. Ook daar moeten we ernstig tegen waarschuwen. Israël heeft, ook vandaag de dag, het eerlijke en betrouwbare Evangelie van de Heere Jezus brood- en broodnodig. *'Het is duidelijk dat Israël het Evangelie moet horen, en dat zonder het Evangelie Israël net zo verloren is als ieder ander volk'* (B. Maoz). We kunnen de Joden op allerlei manieren steunen. We kunnen wellicht pal staan achter de staat Israël. Dat mag allemaal, maar nooit mag een ware christen tegenover de Joden zijn eerste en diepste roeping verzaken. *'Als het waar is dat we verlost zijn door de genade Gods en vergeving hebben ontvangen uit kracht van Christus' offerande, als het waar is dat God uit vrije genade Zijn Heilige Geest in ons doet wonen, dan is het onze taak om het Evangelie uit te dragen onder het Joodse volk. We kunnen ons daar op geen enkele manier van afmaken, ook niet door te denken dat we onze taak hebben vervuld als we sinaas-appels uit Israël hebben gekocht, een menora in ons huis hebben gezet en achter Israël staan. Want er is ook onder de hemel geen andere Naam, die onder de mensen gegeven is, door welken wij moeten zalig worden'* (B. Maoz).

Het is inderdaad vervelend dat kennelijk sommigen dat anders zien. Het is goed dat dr. Ouweneel daar nog eens de vinger bij legt. Laten we het maar ter harte nemen.

Tenslotte

Reeds enkele jaren mag er vanuit onze gemeenten gewerkt worden onder de Joden, in Israël, maar ook daarbuiten. Ook in Israël zijn er belangrijke contacten. Uiteraard zijn er moeilijkheden. Toch kunnen we in de Israëlbode lezen dat Christen-Palestijnen en Christen-Joden elkaar mogen ontmoeten. Wat is het daarom belangrijk dat er vanuit het deputaatschap Israël wél aandacht is

voor deze groepen. Gelukkig zijn er ook andere organisaties die wel oog hebben voor de ware nood van Israël. Laten we daarom temidden van alle moeilijkheden en zorgen deze organisaties van harte steunen. Dat zijn we aan het Woord van God verplicht. Daar roept de Bijbel ook

toe op. En de grote apostel Paulus zegt het. *Broeders, de toegenegenheid mijns harten, en het gebed dat ik tot God voor Israël doe, is tot hun zaligheid. (Rom 10:1).*

Amersfoort,

ds. W. Visscher.

De 47 jaren actieve dienst gingen gepaard met opmerkelijke gebeurtenissen. In zijn Elspeetse periode ont-rukte ds. Venema er een aantal aan de vergetelheid door ze in de kerkbode te memoreren. Enkele jaren geleden werden de stukjes verzameld in het boek "Op het aloude kerkenpad."

Na vijftig jaar een beginneling

Vijftig jaar staat hij in het ambt, de leeftijd van de zeer sterken heeft hij zojuist bereikt. Maar toch noemt ds. E. Venema zichzelf het liefst beginneling-leerling. "Net, zo is 't maar net. Ik hoop dat we maar nooit verder komen als beginneling op de genadeschool van Christus." Het gesprek over het gouden ambtsjubileum keert dan ook telkens terug tot dat ene woord: begin. "Je moet weten waar het begin ligt." En ook: "In het preken moet je maar niet te hoog beginnen."

Het echtpaar Venema herdacht in mei ook het vijftig jarig huwelijksjubileum. Hiermee is het jaar 2002 een drievoudig gedenkjaar. Inmiddels worden de lichaamskrachten minder; door de zorg van zijn vrouw en de wijkverpleging kan ds. Venema nog wel thuis wonen. Ook het spreken gaat moeilijker – "vroeger was ik rap van tong en nu traag" – en de herinneringen aan vroeger komen slechts moeizaam naar boven. "Ik weet niet waar ik beginnen moet, mijn vrouw weet dat beter dan ik", zucht de emeritus predikant. Eén zaak weet ds. Venema wel. "Als we bij de mens beginnen, zijn we gauw uitgesproken. Het grootste zou zijn als er in ons leven een begin uit God ligt."

In je jonge jaren, helpt mevrouw Venema, had je al wel indrukken. "Als je vraagt naar het begin", haakt haar man erop in, "waar de Heere begonnen is, dan is dat in de diepte van mijn ellende, die zo diep was dat ik sterven moest. Als de Heere een mens opraapt, dan vindt hij hem in een hoop ellende. Dat geeft schrik in de ziel als je gewaar wordt dat je buiten God en Christus ligt. Ik leerde mezelf kennen zo hard als een spijkerkop. Daar kun je op slaan, maar er

gebeurt niks mee."

Eetze Venema leerde dat in zijn jonge jaren. Toen de Heere hem de last van het ambt oplegde, wilde hij wegvluchten. Hij noemt het een schandpaal in zijn leven. "Ik zei: ik kan niet. Toen moest ik met Jona onder water." De 20-jarige Venema kreeg bloedvergiftiging in zijn hoofd. Niet alleen lichamelijk, maar bovenal geestelijk was het zeer benauwd. "Mijn laatste gebed was: Gij zijt volmaakt, Gij zijt rechtvaardig, HEER'. Toen kwam de Heere over."

"Vertel eens verder", moedigt zijn echtgenote aan. "Waarmee kwam de Heere over?" Helder klinkt het uit de mond van de grijze leraar: "Gij zult niet sterven, maar leven..." En? "...en de daden des Heeren vertellen. Och ja, dat zijn van die hoogtepunten."

Kerkenpad

Het werd ds. Venema vergund vele jaren het Woord Gods te mogen uitdragen. Aanvankelijk in de Christelijke Gereformeerde Kerken, waar hij de gemeenten van Maassluis en Zwijndrecht diende. Daar kwamen predikant en het grootste deel van de gemeente, na enkele jaren op zichzelf te hebben gestaan, in 1970 over tot de Gereformeerde Gemeenten. Van Zwijndrecht ging de reis via het kleine Drachten met nog geen 100 leden en doopleden – "het hinderde niks, zo'n klein hoopje mensen" – , het grote Middelburg-Centrum en het Veluwe Elspeet naar het Zeeuwse Scherpenisse. Het verblijf in Scherpenisse duurde slechts anderhalf jaar; lichaamsgebreken noopten ds. Venema emeritaat aan te vragen. "Scherpenisse is erg goed voor ons geweest. De kerkenraad en de gemeente leven nog steeds trouw mee."

Die ons leven is

Het lukt de predikant nu nauwelijks meer om over het ambtelijke werk te vertellen. Het noemen van de teksten van afscheid en intrede in de verschillende gemeenten die ds. Venema diende, geeft soms enige herkenning, soms ook niet. De belangrijkste uitzondering is wel de tekst van de preek tijdens het 40-jarig ambtsjubileum, uitgesproken in Elspeet op 25 juni 1992: "Die ons leven is" (Kol. 3:4b). Dit geeft opnieuw stof tot meditatie voor de oude knecht. "Die ons leven is." Het wordt een ogenblik stil in de huiskamer van familie Venema. Dan vervolgt de emeritus predikant: "Och, toen was ik al jaren op het pad, toen de Heere me liet zien dat Christus ons leven geworden is. Daarover ben ik niet uitgedacht en niet uitgepraat, jongen. Die ons leven is. Nee, daar is het niet mee begonnen. Toen ik in mijn ongeluk liep, was Hij mijn leven niet, toen zocht ik het leven in mijzelf. Ik moest leren leven uit genade en dat wist ik niet. Maar toen bracht de Heere me in mijn verlorenheid. Dat moest ik leren, jongen. Vergeet nooit dat je alle dingen moet leren. Maar toen, in het ziekenhuis, moest ik leren: Ik lig gekneld in banden van de dood. Laat ik dit zeggen: Als dat een zaak wordt, gaan we verloren. Anders zoek je het overal: in je tranen, in je gestalten, maar je komt er wel achter dat het leven nergens in te vinden is. Maar de Heere ontdekt eraan waar we vandaan komen. Hoe diep is onze val; ik weet niet waar ik beginnen moet. Maar als je dat niet leert, dan weet je ook niet hoe diep de barmhartigheid Gods in een Ander is. Die ons leven geworden is. Och ja, Hij is ons leven geworden. Om nu Hem te mogen kennen als de allerdiërbaarste, beminlijkste, gezegendste Borg en Middelaar. Die ons leven is. Die onze vrede is. In Hem ligt nu alles opgesloten."

Uitgeleerd voelt ds. Venema zich allerminst. "Hoe diep is toch onze val. Dat moet ik nu weer leren. Dat is zo'n moeilijk zaak, jongen. Dat is

zo'n vreselijk moeilijke zaak. Nu ben ik 80 jaar en nu moet de Heere me opnieuw oprapen. De mens meent altijd maar dat hij vooraan staat. Maar het zou al groot zijn als we op de achterste bank mogen zitten. Ik moet leren achteraan te komen. Het zal nog een eeuwig wonder zijn dat God naar ons heeft omgezien. Dat Hij in het leven is begonnen, dat Hij Zichzelf heeft geopenbaard en dat hij ook een blijvend God is."

Kinderen van Korach

De pelgrimsreis van de oude predikant kort op. "Ze hebben me al een

paar keer gevraagd hoe het zou wezen als ik vandaag zou sterven. Och jongen, dan zal ik daar zijn waar al Gods kinderen juichen."

"Wat heeft de Heere dan beloofd?" vraagt zijn vrouw. "Dat er toch ook voor jouw een plekje is aan het grote Avondmaal?"

Ds. Venema veert op. "Ja juist, dat is het: Daar is een plaats bij Mij. God zal me oprapen uit het slijk en zal me inlijven in dat getal van de kinderen van Korach. Hij heeft me opgeraapt uit de dood en zal meegaan in het dal van de schaduw des doods."

Redactie

Met blijdschap reizen

Er wordt wat gereisd in de wereld. Er zijn landen en steden waar het verkeer uren vastzit en waar men slechts vooruit kruipt. De luchthavens verwerken zoveel reizigers, dat hier in Amerika in de grote steden de parkeergarages uitgebreid moeten worden, al hebben de aanslagen op 11 september wel een terugslag gegeven.

De mensheid zelf is op reis naar de eeuwigheid. De Moorman in Handelingen 8 reisde ook: hij was bezig aan de terugreis van Jeruzalem naar Ethiopië. Hij was van zover gekomen om te aanbidden! Salomo had er in zijn gebed al voor gevraagd (1 Koningen 8:41-43), of de Heere dan wilde horen in de hemel en doen naar alles waarom die vreemde tot Hem roepen zou. Welnu, die verhoring is gekomen, doch in een andere weg. Op de terugweg namelijk, in het gebied tussen Jeruzalem en Gaza, een woeste weg. Eenzaam, moeilijk begaanbaar en ook gevaarlijk. Daar zien we de wagen waarop de machtige heer van Candacé reist. Maar zo machtig is hij niet! Want hij is niet bij machte om de Schrift te openen, de rol van Jesaja die hij leest onder het reizen. Wat neemt ú mee voor onderweg? Doch de Heere weet wat hij zoekt in het lezen. Zijn ziel heeft een begeerte die in zijn eigen land, vol van wereldse schatten, niet vervuld kan worden. In Jeruzalem is het evenmin tot een oplossing gekomen. Maar daar, onderweg, zal het

gebeuren dat God voor hem, een zwarte Moor, de blanke gerechtigheid van Jezus Christus en Die gekruisigd zal ontsluiten. Dit geschiedt middellijk door de komst van Filippus. Deze wordt van Samaria overgeplaatst naar die woeste weg, om als een uitlegger te dienen in het Koninkrijk Gods, de taak van elke geroepen leraar.

Filippus was een evangelist. Nu, hij zal dat Evangelie opdiepen uit het gedeelte dat hij hoort lezen als hij naast de wagen meeloopt. Na zijn vraag aan de lezende Moorman of deze verstaat wat hij leest, moet hij omhoog komen, naast hem plaatsnemen en de Schrift verklaren. In Gods beleid is de schriftplaats die wordt gelezen het rijke gedeelte uit Jesaja dat handelt van Christus' vernedering, voorafgaande aan Zijn verhoring. Wie is dat Schaap, dat Lam, wat betekent het dat Zijn oordeel is weggenomen en wat is Zijn geslacht? Allemaal vragen die om een antwoord roepen. Weet u het reeds voor uzelf, geliefde lezer? U moet het ook weten, evenals de kamerling. Maar hij krijgt antwoord! Als de ziel in nood verkeert, werkelijk in nood, verlegen om uitleg, dan komt het. En wel zó, dat het past bij de toestand waarin u bent. God handelt altijd gepast met Zijn kinderen, we zouden zeggen – met eerbied – maatwerk. Dan blijven er op dat ogenblik geen vragen meer over. Dan wordt die ziel verzadigd met het goede van Zijn huis en het

heilige van Zijn paleis, en dat op zulk een woeste weg.

Wat is dan het antwoord op al die vragen, die levensvragen? Daar is slechts één antwoord mogelijk: Jezus. De komst van Hem in de volheid des tijds om de schuld van Zijn volk weg te nemen, door lijdelijke en dadelijke gehoorzaamheid. De volkomen offerande aan het kruis op Golgotha. Daar heeft u Gods antwoord op de zonde van de gevallen mens in Adam. Christus Jezus kon daar Zijn mond niet openen, omdat Hij boog onder Gods heilig recht. Daar past alleen maar een zwijgen, omdat God rechtvaardig is in Zijn straffen. Dat zwijgen betekent aanvaarden, verenigd zijn met die straf, als Borg voor Zijn volk. Maar dan ook: als Hij dat doordraagt, is er geen oordeel meer voor diegenen die waarlijk in Hem geloven. En zie, dat wordt nu beleden door de Moorman. Dat gebeurt wanneer ze bij het water komen en de man begeert om gedoopt te worden. Want, geliefde lezer, dat geloof sluit in! Doch hij stond er nog buiten, missend het teken en zegel dat de Jood onderscheidde van de heiden – oud-testamentisch – en de christen van de wereld – nieuw-testamentisch. Nu ontvangt hij dat teken, niet om het teken zelf, maar om wat het teken betekent en verzegelt, namelijk de afwassing der zonden door het bloed van Jezus Christus en tevens de begrafenis van de oude mens der zonde in Zijn dood. Hij zal als Moorman de opwas in de genade moeten gaan beoefenen in zijn oude omgeving, maar nu vernieuwd. Wat staat geschreven in Jesaja 56:3 is op hem van toepassing, door Gods genade. Dan gaat dat teken en zegel overall mee naar toe, om, herinnerend aan wat gebeurd is, hem in het geloof te sterken, en de kracht van het genadeverbond te doen onder vinden, als hij zwak is in de strijd tegen de driehoofdige vijand. Dit alles overdenkend, reist hij terug op zijn wagen zijn weg met blijdschap. En vanwege deze blijdschap zag hij Filippus niet meer. Lees maar hoe het er staat: en de kamerling zag hem niet meer, *want* hij reisde zijn weg met blijdschap.

Vankantietijd is een reistijd, maar uw gehele leven is een reis, een doorreis genaamd. Altijd maar door, want de tijd gaat door. Op reis door de tijd naar de eeuwigheid. Over

reizen gesproken: hier wordt ook veel gereisd, u weet dat wel in Nederland. We hebben kort geleden met vrouw en kinderen die nog thuis zijn een reis gemaakt naar het Oosten en bij 'Ground zero' gestaan in New York City, waar het voor bijna drieduizend mensen eeuwigheid werd. Hoevelen daarvan met een gedoopt voorhoofd en hoevelen in Christus ingelijfd? God, de Alwetende, weet het. Hoe is het met ons? De Moorman maakt veel reizigers beschaamd, want hij las met zielsbegeerte en zielsverlangen, hij vroeg om onderricht. De prediker Filippus maakt vele predikers

beschaamd: hij predikte Jezus op zulk een manier dat God het wilde gebruiken om de Moorman in te lijven in het Hoofd en in het lichaam beide. Laat ons én als leden én als leraars er eens waarlijk jaloers op zijn! En reizigers op woeste wegen, lezende, zoekende, missende: houdt aan, grijpt moed, uw hart zal vrolijk leven. Nooddruftigen, veracht Zijn goedheid niet, nooit zal Hij Zijn gevangenen begeven.

Goede reis!

Rock Valley, Iowa, USA
ds. G.M. de Leeuw

Met andere woorden: wél als het anders kan. Hij verlangt naar verlichting van het lijden. Vaak bestaat een bepaalde angst: angst voor onvoldoende zorg, angst voor pijn, angst voor totale ontluistering, angst voor stikken enz. Daarbij komt ook nog dat in het huidige leefklimaat ernstig zieken zich genoodzaakt voelen anderen de last van de langdurige en zware zorg te besparen. Achter de vraag om euthanasie schuilt meestal een van de drie noden: pijn, angst of eenzaamheid. En aan alle drie is wat te doen. Het is vooral de palliatieve zorgverlening die zich hierop richt. Het blijkt dan ook dat, als palliatieve zorg geboden wordt, de vraag om euthanasie naar de achtergrond verdwijnt.

Als grenzen vervagen

medische beslissingen rondom het levenseinde

(10)

3. WIT

'Dokter, weet u dat meneer H. euthanasie wil?' Zo schoot op een ochtend de fysiotherapeute mij aan. Ja dat wist ik. Deze 78-jarige man was vorige week voor onderzoek opgenomen in verband met kortademigheid en algehele verzwakking. Op de röntgenfoto van de longen werd een 'vlekje' gezien. Via een bronchoscopie werd hiervan materiaal verkregen. De uitslag wees op longkanker. Een operatie of chemotherapie was niet mogelijk. Tijdens het 'slecht nieuws gesprek' gaf meneer H. nadrukkelijk aan euthanasie te willen. Ook na mijn uitleg over verlichting en het voorkomen van klachten en over de mogelijkheid van een opname in een palliatieve unit van een verpleeghuis volhardde meneer H. in zijn verzoek. In een volgend gesprek gaf hij aan dat zijn zus in een verpleeghuis 'om vier uur nog in haar vuil lag en om vijf uur haar eten kreeg'. Verder was hij bang voor doorliggen. Bij meneer H. speelde dus vanuit een negatieve ervaring angst voor onvoldoende zorg en angst voor ontluistering! Verder gaf hij eigenlijk geen klachten aan. Wel maakte hij een depressieve indruk. Dit was reden om een antidepressivum voor te schrijven. Gelukkig met een positief resultaat.. Om serieus met de angst van meneer H. om te gaan werd met twee dochters afgesproken dat zij in de pallia-

tieve unit van het verpleeghuis zouden gaan kijken of deze plek ook voor hun vader geschikt zou zijn. Dit gebeurde en de dochters bleken hierover zeer te spreken te zijn. Dit wisten zij op hun vader over te brengen, zodat deze met het voorstel akkoord ging. Na enkele weken kwam er een bed vrij en verliet meneer H. het ziekenhuis. Om euthanasie heeft hij niet meer gevraagd.

Palliatieve zorg

Onder het kopje 'zwart' hebben we gezien hoe Nederland gereageerd heeft op de problematiek die de toenemende medische macht met zich meebrengt. Helaas werd in de wet vastgelegd dat artsen mensenlevens mogen beëindigen. In Groot-Brittannië was de reactie op de toenemende medische macht een geheel andere. Daar ontstond een beweging die probeerde terminale patiënten op een menselijke en waardige wijze naar hun einde te begeleiden, de zogenaamde palliatieve zorgverlening. Gelukkig zien we nu ook in Nederland een groeiend besef van het belang van goede palliatieve zorg. Onder meer door de belangstelling van koningin Beatrix trad een zekere stroomversnelling op.

Bekend is dat de vraag om euthanasie vaak een schreeuw om hulp is. Lang niet iedere patiënt die om euthanasie vraagt, wil ook daadwerkelijk euthanasie. Meestal bedoelt hij: ik wil zó niet verder leven.

Wat is palliatieve zorg?

Er bestaat een oude uitspraak: 'genezen soms, verlichten vaak, troosten altijd'. Als genezing niet meer mogelijk is, wordt in het bijzonder door de palliatieve zorgverleners invulling gegeven aan de twee laatste taken. Het accent van de palliatieve zorg ligt op optimalisering van het welbevinden in de laatste levensfase. Zoals in de Middeleeuwen 'Sint Maarten' bij de poort van een stad een arme bedelaar tegenkwam en een deel van zijn 'pallium' (=mantel) afstond, zo beoogt de palliatieve zorgverlening terminale patiënten aan het einde van hun leven bij te staan. Gezorgd wordt voor een mantel van liefde, warmte en genegenheid voor de patiënt. Geprobeerd wordt het lijden van de zieke en zijn naasten zo draaglijk mogelijk te maken en een zo goed mogelijke kwaliteit van leven te behouden. Goede palliatieve zorg kan dan ook alléén worden verleend door een interdisciplinair gespecialiseerd team, dat aandacht heeft voor de 'totale mens' met de vier dimensies van het menszijn. Palliatieve zorg richt zich niet alleen op het lichamelijke aspect van de zieke, maar ook op de psychische, sociale en geestelijke aspecten van de zieke en zijn omgeving.

Verlichting van het lijden

Een regelmatig gehoorde uitspraak van specialisten en huisartsen is: 'Er is niets meer aan te doen'. Als zij louter spreken over genezing, is dit waar. Maar deze uitspraak is bijna nooit waar, als de sterfelijkheid van

de patiënt aanvaard wordt. Daarom is dit geen goede uitspraak. Het onvermijdelijke dat komen gaat, moet niet passief worden afgewacht. Juist actieve palliatieve zorg is geboden! In de laatste levensfase van de patiënt is de zorg gericht op verlichting van het lijden en niet op herstel. Uitgangspunt is niet zozeer dagen aan het leven toe te voegen, maar leven aan de dagen. Symptomen als pijn, jeuk, slapeloosheid, misselijkheid en obstipatie die over een zieke kunnen heersen, worden beheersbaar en draaglijk gemaakt.

Pijn: een warrige knoop

De hoeksteen binnen de symptoombestrijding wordt gevormd door de pijnbestrijding. De traditionele medische zorg bestrijdt pijn alsof deze lichamelijk wordt veroorzaakt. Binnen de palliatieve zorg wordt pijn bestreden volgens het *totale pijn concept*. Natuurlijk is pijn meestal een direct lichamelijk gevolg van een ernstige ziekte. Maar pijn kan ook psychisch, sociaal of levensbeschouwelijk veroorzaakt worden. Zo kan pijn een voortvloeisel zijn van angst voor het lijden. Er is dan sprake van psychische nood. Pijn kan ook veroorzaakt worden doordat iemand zich zorgen maakt over zijn positie in zijn gezin. En iemand die eenzaam is, ervaart pijn intenser dan iemand die zich in gezelschap bevindt. Pijn is dan een uiting van sociale nood. Ook geestelijke nood kan leiden tot pijnbeleving. Zingevingsvragen dringen zich op. Waarom overkomt mij dit? Heeft lijden zin? Is dit een straf van God? Zielenwonden kunnen de pijn verergeren. Herinneringen aan het verleden en gevoelens van spijt kunnen een patiënt verscheuren van de pijn. Pijn kan dus te maken hebben met een levensverhaal. Wonden die in het verleden zijn geheeld, kunnen aan het einde van het leven weer opengaan. Pijn lijkt op een warrige knoop. Maar wie de moeite neemt de wirwar te ontrafelen, ziet diverse aanknopingspunten om de pijn beheersbaar te maken. De pijnbestrijding moet dan ook op de individuele situatie van de patiënt worden afgestemd.

Een opmerkelijk krantenbericht
In november 2001 publiceerde NRC

Handelsblad het resultaat van gesprekken met Amsterdamse euthanasieconsulenten. Dit zijn artsen die zich vrijwillig hebben aangeboden om bij euthanasieverzoeken hun collega's bij te staan en een 'second opinion' te geven. De consulenten zeiden dat ze jarenlang hun goedkeuring gaven, maar de laatste tijd steeds vaker patiënten en collega's van euthanasie proberen af te houden. Als reden noemden zij de toegenomen kennis van de palliatieve zorg. Er lijkt zelfs sprake te zijn van een landelijke trend. De artsen erkenden dat het 'gewoon een kwestie van mode' was om bij ernstig zieke patiënten euthanasie toe te passen. Patiënten zijn in de praktijk gemakkelijk te beïnvloeden. 'Noem je euthanasie, dan vragen ze daarom. En noem je palliatieve zorg, dan willen ze die.' De consulenten noemden de kritiek van het buitenland terecht, dat Nederland de omgekeerde weg bewandelt en verzuimt om eerst de mogelijkheden van palliatieve zorg te vergroten. In een reactie op dit krantenbericht gaf ook minister Borst aan 'vurig te hopen' dat de belangstelling voor palliatieve zorg zal toenemen, waardoor het tot minder aanvragen voor euthanasie zal komen. Wel voegde zij eraan toe, actieve levensbeëindiging nog steeds te zien als een waardig sluitstuk van goede palliatieve zorg.

Hoe kan een ernstig ziek gemeentelid gebruik maken van de palliatieve zorg?

De praktijk leert dat huisartsen vaak wel de intentie hebben om een terminale zieke te begeleiden, maar er toch gebrek aan kennis blijkt te zijn op het gebied van pijn- en symptoombeheersing. Daarom leidt betrokkenheid van werkers in de palliatieve zorg tot besparing van onnodig leed. Iedereen die te horen heeft gekregen dat hij of zij ongeneeslijk ziek is en behandeling, gericht op genezing, niet meer mogelijk is, komt in aanmerking voor palliatieve zorgverlening. Zelf ben ik als bestuurslid betrokken bij de stichting 'De Schutshaven'. Deze stichting verleent sinds 1993 palliatieve zorg in Rotterdam. Het bestuur vormt kerkelijk een afspiegeling van de gereformeerde gezindte, met o.a. drie leden van de Gereformeerde Gemeenten. In Rotterdam zien we

nu dat de palliatieve zorgverlening meer en meer geïntegreerd raakt in de reguliere gezondheidszorg. Palliatieve zorg wordt thans in de gehele zorgketen verleend: van de thuissituatie tot en met het ziekenhuis. Vanuit het Netwerk Palliatieve Zorg Rotterdam, waarbij ook 'De Schutshaven' is betrokken, zijn een drietal Mobiel Palliatieve Teams in de praktijk werkzaam. Eén hiervan, het Mobiel Palliatief Team Zorggroep Rijnmond, werkt vanuit een christelijke identiteit. Samen met de huisarts verleent het Mobiel Palliatief Team palliatieve zorg aan de patiënt en de familie in de *thuis-situatie*. Indien nodig is een (tijdelijke) opname in de *palliatieve unit* van verpleeghuis Pniël of in het Ikazia Ziekenhuis mogelijk. Verder wordt ook palliatieve zorg verleend in diverse verzorgingstehuizen en verpleegtehuizen. Over het algemeen is het Mobiel Palliatief Team werkzaam binnen de regio Rotterdam. Wanneer u buiten deze regio te maken hebt met een terminale patiënt, kunt u telefonisch advies vragen. Per situatie wordt gekeken wat er gedaan kan worden voor het desbetreffende gemeentelid. Mocht een bezoek noodzakelijk zijn, dan wordt dit in overweging genomen. Het Mobiel Palliatief Team Zorggroep Rijnmond is bereikbaar op werkdagen van 9.00 tot 17.00 uur via telefoonnummer 010-2726404.

*De tijd komt stil, maar zeker aan
Als ik mijn grafplaats in zal gaan.
Bereid u voor die stond,
mijn geest!
Opdat ge dan niet ijdel vreest.*

*Maar ach, hoe houd ik mij gereed?
'k Heb halssieraad
noch statiekleed!
Hoe ga ik Jezus in 't gemoed,
En val Hem waardiglijk te voet?*

*In Zijne mantel ingehuld
Heb ik een deksel voor mijn schuld.
En 't kled van Zijne heiligheid
Is mij tot sieraad toebereid.*

*Hieronymus van Alphen
(1746-1803)*

(wordt vervolgd)

Capelle aan den IJssel,
H.J. Agteresch

Verslag Generale Synode

Verslag van de vergaderingen van de Generale Synode op woensdag 30 en donderdag 31 januari 2002 te Utrecht

(9)

Na het eten vervolgt de Synode haar bespreking van het rapport van het Deputaatschap voor Israël. Ds. A. Moerkerken spreekt uit alle vrouwen te hebben in de wijze waarop het deputaatschap zijn taak vervult. Hij waarschuwt tegelijk voor de invloed van de organisatie Christenen voor Israël en publicaties van sommige predikanten uit andere kerken.

Onder onze mensen leven allerlei vragen, aldus de rector van de Theologische School. Vragen als: Is Israël nog steeds het uitverkoren volk, ja of nee? Heeft God dan twee uitverkoren volken en twee soorten beloften? Geldt de landbelofte nog steeds? Wat gebeurt er als wij de oudtestamentische teksten over de terugkeer van het volk der Joden betrekken op de kerk? Mogen wij de stichting van de staat Israël zien als vervulling van beloften? Wat betekent het "gans Israël" in Paulus' brief aan de Romeinen? De docent van de Theologische School vraagt de visie van het deputaatschap duidelijk te maken in de richting van ons kerkvolk.

Ds. Meeuse, de voorzitter van het deputaatschap, zegt deze bezorgdheid geheel en al te delen. Mede daarom is er sprake van het handhaven van de studiedagen direct na hemelvaartsdag. Ds. Meeuse belooft de vragen mee te nemen. De preses onderstreept nog eens dat volgens het mandaat ook de bezinnende en voorlichtende taak van groot belang is.

Uitzenden predikant

Vervolgens ontspint zich een brede en langdurige discussie over het uitzenden van een predikant of werkers die een evangeliserende of diaconale taak hebben. Tal van afgevaardigden nemen deel aan deze gedachtewisseling. Uit dit gesprek blijkt dat de

gedachten van het deputaatschap hieromtrent nog niet precies zijn uitgekristalliseerd. Toch spreekt ds. Meeuse de hoop uit dat er wegen mogen worden geopend.

De voorzitter van het deputaatschap brengt naar voren dat het zendingswerk ook pas echt in een stroomversnelling kwam, toen iemand zich had gemeld om als zendeling uit te gaan. Hij stelt vast dat het eigenlijk niet eens nodig is om toestemming te vragen. Kerkrechtelijk is het mogelijk een predikant uit te zenden, als de Heere zijn hart overbuigt. Stel dat er nu onverwachts zo'n opening is? Dan is het triest als de Synode dat zou verbieden.

Geen verbod

Vanuit de vergadering wordt gemaakt tot voorzichtigheid en bezinning. Weliswaar bevat het mandaat woorden als "verkondigen", "aanstellen", "toerusten", maar ook voorzichtigheid is erg belangrijk. De preses acht het voorbarig nu al aan het curatorium van de Theologische School te vragen of dit in zijn jaarlijkse oproep aan het adres van degenen die zich geroepen voelen tot predikant niet slechts het zendingswerk, maar ook het werk onder de Joden te betrekken.

De preses erkent dat het uitzenden van een predikant past binnen het mandaat. Een verbod gaat dus te ver. Maar hij zegt het ingrijpend werk van beroepen en uitzenden van een predikant door het deputaatschap als voorbarig te beschouwen en vraagt dat mee te nemen in de bezinning. Laat het deputaatschap uiterst behoedzaam en voorzichtig te werk gaan en geen ondoordachte dingen doen. Andere afgevaardigden willen dat deze zaak in de jaarlijkse oproep van het curatorium buiten beschouwing blijft. De Generale Synode besluit in deze zin en aanvaardt het rapport van het Deputaatschap voor Israël.

Hulpverlening in Bijzondere Noden

De preses stelt nu het rapport aan de orde van het Deputaatschap tot

Hulpverlening in Bijzondere Noden. Een der afgevaardigden maakt attent op het feit dat slechts 6 procent van het budget wordt besteed aan het door het Deputaatschap voor de Zending verrichte diaconale werk. Hij zou dat graag verhogen.

Ds. L. Blok, de voorzitter van het deputaatschap, licht toe dat de 6 procent voor diaconaat op het zendingsveld totaal 300.000 gulden bedraagt. De leden van de samenwerkingscommissie hebben gesproken over Ecuador. Het deputaatschap wil proberen stevig bij te dragen in het diaconale werk aldaar. De stichting ter plekke heeft daartoe een aanvraag ingediend. Daarbij gaat het om aanmerkelijk meer dan de 300.000 gulden die tot op heden jaarlijks beschikbaar wordt gesteld. De 6 procent zal dan ook zeker stijgen.

Reformatorische school Zuid-Afrika

Een hele discussie ontspint zich rond de reformatische school in Zuid-Afrika. Daarbij komt het leerlingenaantal ter sprake, de vraag uit welke kerken deze leerlingen afkomstig zijn en de personele bezetting. Sommige afgevaardigden zeggen te weten dat er weer meer leerlingen komen en bepleiten om waar de school erg klein lijkt te worden niet ineens de financiële hulp te beëindigen.

Ds. Blok verneemt met blijdschap de aanwas van het leerlingenaantal. Dan hebben wij geen vrijmoedigheid dit af te bouwen. Een der ouderlingen die tevens fungeert als penningmeester van het deputaatschap licht het beleid toe. Voorwaarde is dat er tenminste 10 kinderen van de Gereformeerde Gemeenten op de basisschool zitten. Het maximum van de steun bedraagt 200.000 Rand.

Geven in verantwoordelijkheid

Een der predikanten zegt van harte de blijdschap te delen dat het deputaatschap veel geld ontvangt. Als algemeen verschijnsel echter geldt dat het zendingswerk, de Theologische School en het Deputaatschap voor evangelisatie hun inkomsten niet zagen stijgen. Er zou wellicht in de kerkbodes enige bezinning moeten worden verschaft over geven in verantwoordelijkheid. Een ouderling voegt daaraan toe dat het Deputaatschap tot Hulpverlening in Bijzon-

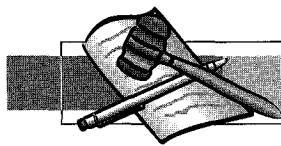
dere Noden en het Deputaatschap voor Israël wel geld krijgen.

Oud G. H. Verweij, penningmeester van het Deputaatschap tot Hulpverlening in Bijzondere Noden, zegt dat rampen in de wereld mensen er toe brengt geld te geven. Het regelmatig inkomen van het deputaatschap is echter matig gebleven. 10 van de 14 miljoen gulden was bedoeld voor noodhulp. Maar als het deputaatschap geen actie zou zijn begonnen voor noodhulp, was het geld uit onze gemeenten via nationale inzamelingsacties terecht gekomen in algemene fondsen. De vergadering geeft duidelijk voorkeur aan diaconale hulp die op enigerlei wijze verbonden is met het proclameren van Gods Woord.

De preses spreekt verder uit als gevoelen van de vergadering dat de gaarkeuken in de regio Tsjernobil waarover het rapport van het Deputaatschap voor Israël sprak een goed object zouden vormen voor samenwerking met Bijzonder Noden. Dit in het kader van de samenhang tussen diaconaat en Woordverkondiging. De Synode aanvaardt het rapport van het Deputaatschap tot Hulpverlening in Bijzondere Noden.

(Wordt vervolgd)
Apeldoorn,

G. Roos.

Kerknieuws

BEROEPINGSWERK

Aangenomen:

naar Apeldoorn: ds. C.J. Meeuse te Nunspeet.

Bedankt:

voor Emmeloord: ds. M. Karens te Werkendam;
voor Lisse: ds. J. Schipper te 's-Gravenpolder;
voor Moerkapelle: ds. C.J. Meeuse te Nunspeet;
voor Vlissingen: ds. G.J. van Aalst te Ridderkerk.

KERKELIJK JAARBOEK MIDDELHARNIS

De nieuwe scriba is:

M. de Geus

A.M. de Jongstraat 10

3245 RK Sommelsdijk

Tel. 0187 - 484609

Fax 0187 - 480955

In verband met toezenden van alle post en periodieken dient u hier goede nota van te nemen. (pag. 215).

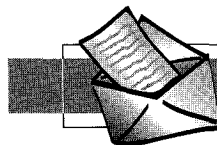
De kerkenraad

ADRES DS. A.J. GUNST

De postcode moet worden gewijzigd in 4306 CW (pag. 225)

RECTIFICATIE

Het telefoonnummer van mevrouw S. Vergunst-Treur is opnieuw gewijzigd. Het is thans: 0012 693 451 871 (blz. 53).

Berichten

DEPUTAATSCHAP VOOR STUDERENDEN

Ook het aankomende jaar zijn alle studenten die in DELFT of omgeving gaan studeren weer hartelijk welkom op onze studentenkring van de Gereformeerde Gemeenten. Onze kring staat open voor alle studerende, dus HBO en WO. We proberen in een open sfeer met elkaar van gedachten

te wisselen. Er is ruimte voor bezinning, vragen, discussie en gezelligheid.

Bel gerust voor informatie:

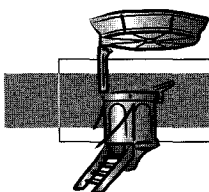
Mentoren

dr. ir. A.M. Hoogstrate 015-2123398

Contactpersonen:

Arno Duijster 0342-490621

Robby Faas 0115-431245

Predikbeurten

ZONDAG 4 AUGUSTUS 2002

Aagtekerke 9.30 en 19.00 uur ds. Neele en 14.30 uur leesdienst; Aalburg 9.30 en 18.00 uur ds. J. de Pater; Alblasterdam 9.30 en 16.30 uur ds. B. v/d Heiden; Almelo 10.00 en 15.00 uur ds. Visscher; Amersfoort 9.30 en 16.30 uur leesdienst; Amsterdam-Noord (Melkweg 16) 18.30 uur kand. Hoogerland; Apeldoorn 10.00 en 17.00 uur ds. Tanis; Arnhem 10.00 en 16.00 uur ds. Kattenberg; Barneveld 9.30 en 19.00 uur ds. Hogchem; Beekbergen 10.00 en 19.00 uur ds. Schot; Bodegraven 10.00 uur ds. Bac en 18.30 uur leesdienst; Boskoop 9.30 en 16.30 uur ds. Golverdingen; Brakel 10.00 en 18.00 uur dhr. G. Beens; Capelle a/d IJssel-Middelwatering 10.00 en 16.30 uur ds. Silfhout; Capelle a/d IJssel-West 10.00 en 16.00 uur kand. van Boven; Deventer 18.30 uur ds. Kattenberg; Dirksland 10.00 en

18.00 uur ds. den Boer; Doetinchem 9.30 en 15.00 uur ds. Brugge; Dordrecht 10.00 en 17.00 uur leesdienst; Elspeet 10.00 en 18.30 uur ds. Vermeij; Emmeloord 14.30 uur kand. Verschuure; Enkhuizen 10.00 en 16.00 uur dhr. Bakker; Enschede 18.30 uur ds. Brugge; Enter 9.30 en 16.00 uur ds. van Aalst; Ermelo 9.30 en 18.30 uur kand. Verschuure; Goes 9.30 en 14.00 en 18.00 uur leesdienst; Gouda 9.30 en 16.30 uur ds. Clements; 's-Gravenhage 10.00 en 16.30 uur ds. Driessen; Groningen 9.45 en 15.30 uur ds. Vreugdenhil; Hendrik-Ido-Ambacht 14.30 uur ds. van Krimpen; Houten 11.00 en 16.30 uur ds. v/d Net; Kampen 9.30 en 15.00 uur ds. P. Mulder; Kamperland 10.00 uur ds. W. Harinck; Kapelle-Biezeling 9.30 en 14.00 en 18.00 uur leesdienst; Klaaswaal 9.30 en 17.00 uur ds. Mijnders; Kootwijkerbroek 10.00 en 19.00 uur ds. P. Blok; Krabbendijke 14.00 uur ds. Verweij;

Krimpen a/d IJssel 10.00 en 16.30 uur leesdienst; Leerdam 15.30 uur ds. M. Karens; Lemmer 15.00 uur ds. Kleppe; Lisse 10.00 en 16.00 uur ds. Moens; Marknesse 19.00 uur ds. P. Mulder; Meliskerke 9.30 en 14.30 en 19.00 uur ds. Ruitenburg; Middelburg-Centrum 9.30 en 18.30 uur ds. J. Beens en 14.00 uur leesdienst; Middelburg-Zuid 9.30 en 14.00 en 18.30 uur leesdienst; Middelharnis 9.30 en 18.00 uur leesdienst; Mijdrecht 10.00 en 19.00 uur dhr. de Heer; Nieuw Beijerland 9.30 en 18.00 uur leesdienst; Nieuwer ter Aa 15.30 uur dhr. de Heer; Nunspeet 9.30 en 15.00 uur ds. Meeuse; Oosterend-Texel 11.15 en 16.30 uur (in de Ned. Herv. Kerk) leesdienst; Oosterland 14.30 uur ds. Schreuder; Oostkapelle 9.30 en 15.00 uur ds. A.B. v/d Heiden; Opheusden 10.00 en 18.30 uur ds. J. Karens; Oud Beijerland 9.30 en 18.00 uur ds. van Krimpen; Oudemirdum 9.30 en 19.00 uur ds. Kleppe; Poortugaal 19.00 uur kand. van Boven; Poortvliet 14.30 uur dhr. G. Pater; Puttershoek 10.00 en 16.30 uur ds. Baaijens; Rhenen 10.00 en 17.30 uur leesdienst; Ridderkerk 9.30 en 17.00 uur leesdienst; Rijssen-Noord 9.30 en 18.30 uur ds. van Dieren en 14.30 uur leesdienst; Rijssen-West 9.30 uur ds. Mol; Rijssen-Zuid 9.30

uur leesdienst en 18.30 uur ds. Visscher en 14.30 uur ds. van Dieren; Rotterdam-Centrum 15.00 uur ds. W.J. Karels; Rotterdam-IJsselmonde 14.30 uur ds. Silfhout; Scherpenisse 9.30 en 14.00 en 18.30 uur leesdienst; Scherpenzeel 10.00 en 18.30 uur leesdienst; Scheveningen 10.00 en 17.00 uur leesdienst; Sint Annaland 9.30 en 18.30 uur dhr. G. Pater; Soest 19.00 uur ds. v/d Net; Sprang Capelle 15.00 uur ds. J. de Pater; Terneuzen 10.00 en 15.30 uur ds. C. Harinck; Terwolde-De Vecht 9.30 en 14.30 uur ds. Tuinier; Tholen 10.00 en 18.30 uur ds. de Jongste en 14.30 uur leesdienst; Uddel 10.00 en 18.30 uur ds. Mouw; Utrecht 10.00 en 16.00 uur ds. de Wit; Veen 9.30 en 18.00 uur ds. Melis; Veenendaal 9.30 en 17.00 uur leesdienst; Vlissingen 16.00 uur ds. W. Harinck; Waarde 9.30 en 18.00 uur ds. Hofman en 14.00 uur leesdienst; Waardenburg 10.00 en 18.30 uur leesdienst; Wageningen 10.00 en 18.30 uur ds. F. Mulder; Werkendam 11.15 uur (H.D.) en 18.30 uur (in de Geref. Kerk) ds. M. Karens; Westkapelle 9.30 en 14.00 en 18.30 uur ds. Mondria; Woerden 10.00 en 18.30 uur leesdienst; Yerseke 9.30 en 18.00 uur ds. Verweij en 14.00 uur leesdienst; Zaandam 9.30 en 16.00 uur kand. Hoogerland; Zeist 10.00 en 18.30 uur ds. van Ekeveld; Zoetermeer 10.00 en 16.30 uur ds. Paul; Zwijndrecht 19.15 uur ds. Golverdingen.

DINSDAG 6 AUGUSTUS 2002

Andijk 19.30 uur ds. Meeuse; Borssele 19.30 uur ds. Schreuder; Brakel 19.30 uur ds. Melis; Enter 19.30 uur ds. Visscher; Middelburg-Centrum 19.30 uur ds. B. v/d Heiden; Ouddorp 19.30 uur ds. W.J. Karels; Rotterdam-Zuid 19.45 uur ds. J. de Pater; Uddel 19.30 uur ds. Mouw (Bijbellezing).

WOENSDAG 7 AUGUSTUS 2002

Aalst 19.30 uur ds. van Dieren; Benthuizen 19.30 uur ds. J. de Pater; De Valk-Wekerom 19.30 uur ds. Schot; Emmeloord 19.30 uur ds. Hogchem; Genemuiden 19.30 uur ds. Schipper; Kamperland 19.30 uur ds. M. Karens; Katwijk aan Zee 19.45 uur ds. Boogaard; Krabbendijke 19.30 uur kand. van Boven (voor de zending); Kruiningen 19.30 uur ds. Schreuder; Melissant 19.30 uur dhr. de Heer; Sint Annaland 19.30 uur ds. v/d Net; Sprang Capelle 19.30 uur ds. van Krimpen; Wolphaartsdijk 19.30 uur dhr. G. Beens; Zwijndrecht 19.30 uur ds. Verweij.

DONDERDAG 8 AUGUSTUS 2002

Beekbergen 19.30 uur ds. van Dieren; Goudswaard 19.30 uur ds. J. de Pater; Hellevoetsluis 19.30 uur ds. W.J. Karels; Nieuwdorp 19.30 uur ds. Mondria; Puttershoek 19.30 uur ds. B. v/d Heiden; Zwolle 19.30 uur dhr. G. Pater.

EVANGELISATIESAMENKOMSTEN

Alkmaar:

Kerkgebouw 't Wuiver 2-a, Oudorp NH, gem. Alkmaar; diensten iedere zondag om 10.00 en 17.00 uur.

Amsterdam:

Bij Simon de Looier, Looiersgracht 70; dienst iedere zondag om 10.30 uur. Zondag 4 augustus 2002 dhr. K. Brandemann. Dagje Amsterdam? Kom dan ook eens bij ons langs. Meer dan de moeite waard! Dinsdag t/m zaterdag van 10.00 tot 16.00 uur. Hartelijk welkom!

Emmen:

Evangelist C. van Drunen; kerkgebouw Prinsesselaan 6-I te Emmen; diensten iedere zondag om 9.30 en 15.30 uur.

Leeuwarden:

Evangelist G. van de Breevaart; Kerk van de

Zevende Dags Adventisten, Eeskwerd 1; diensten iedere zondag om 9.30 en 16.00 uur.

Merksem:

Evangelist J. Witte; Prot. Kerk, Oude Barreelei 64; diensten iedere zondag om 10.00 en 17.00 uur.

Tilburg:

Kerkgebouw Offenbachstraat 105-107. Diensten iedere zondag om 10.00 en 18.30 uur. Zondag 4 augustus 2002 dhr. G.D. Pas 2002.

U bent hartelijk welkom in de BIJBEL-winkel van dinsdag-zaterdag, tussen 10.00 en 17.00 uur. Offenbachstraat 107.

Advertenties

*"Ondersteun mij naar uw toezegging, opdat ik leve;
en laat mij niet beschaamd worden over mijn hoop"*
Psalms 119:116

De kerkenraden van de Gereformeerde Gemeenten te Rijssen delen met droefheid mede dat zij het bericht hebben ontvangen dat is overleden oud-ouderling

MANNES POORTMAN

op de leeftijd van 88 jaar.

Gedurende 28 jaar heeft hij onze gemeente in de Noorderkerk, eerst als diaken, daarna als ouderling, met de hem geschonken gaven in eenvoud mogen dienen.

Wij wensen de achterblijvende kinderen, klein- en achterkleinkinderen van harte de ondersteuning en vertroosting des Heeren toe. Hij heilige deze roepstem in de kring van de familie en ook in het midden van onze gemeenten.

Namens de kerkenraad van de:

Gereformeerde Gemeente Rijssen-Zuid
ds. A. Schreuder, preses
G.W.S. Mulder, scriba

Gereformeerde Gemeente Rijssen-Noord
ds. C.A. van Dieren, preses
G.W. van de Maat, scriba

Gereformeerde Gemeente Rijssen-West
K.H. de Heer, preses
H. Koekoek, scriba

Rijssen, 24 juli 2002

Voor info bel:
0416-692787
of
078-6930534

**Reformatorische Vereniging van
Ongewild Kinderloze Echtparen**

Wie wil op ons **vrijst. huis en hond
passen?** (50+) voor 3 weken v.a. 10
sept. in de Krimp. W. Tel. 0182-384329.

Heerlijk **na-zomer** en uitwaaien op
Ameland/Terschelling of Bakkeveen, (in
de Friesche wouden bij Drachten), t.h.
keurige stacars/challets, vrij na 23/8 t/m
15/11. Huur niet duur!!! fam. v.d. Sluis
Tel. 0512-516096.

Begravenisverzorging Kina

Begravenissen in Capelle a/d IJssel
e.o. Drs. D.W. Schipper, tel. 010-458
31 12. Wij verzorgen geen crematies.

TE HUUR zelfst. woonruimte voor b.v.
studerende, twee meisjes of twee jon-
gens. Volledig gemeubileerd. Rond
Amsterdam. Tel. 075-6160213.

Speciale Bijbels voor schoolgebruik

Bijbels in Statenvertaling

Sterk gebonden, stevig papier, formaat 10x16 cm.
Achterin tien landkaartjes in kleurendruk en een lijst waarin op 350 woorden uit de Bijbel een toelichting wordt gegeven.

S20 zonder Psalmen en Formulieren € 13,-
S21 met Psalmen en Formulieren € 15,50

Ook verkrijgbaar in de boekhandel.
Een uitgebreide kleurenfolder wordt u op verzoek toegezonden. Bestellingen vanaf € 18,- portvrij.

Gereformeerde Bijbelstichting

Postbus 168, 4140 AD Leerdam, (0345) 61 01 55 - Giro 1.355.824 t.n.v. penningm. GBS Leerdam

BEGRAFENISVERZORGING C. W. VADER

DAG EN NACHT BEREIKBAAR
VOOR GEHEEL WALCHEREN

Tarweakker 23 - 4341 MD Armemuiden

Wij verzorgen geen crematies.

Tel. 0118-602500 - 0118-412760

CANADA BEZOEKERS.

Wij hebben twee bej. woningen te huur in het bej. teh. van de Ger. Gem. te Norwich, Ont.
Int. tel 001-519-424-9949

- Voor een waardige en stijlvolle verzorging van begrafenissen, naar wens van de familie;
- Geen crematies;
- Opbaren met kistkoeling in het sterfhuis of in de voor u bekende aula's;
- Dag en nacht bereikbaar en overal te ontbieden; ook voor de verzorging van de overledene door een gediplomeerde verpleegster.

AL UW PERSOONLIJKE WENSEN WORDEN DOOR ONS IN ALLE RUST EN VERTROUWELIJK BEHARTIGD.

Begravenisonderneming de Jongh

Kerkstraat 15a, 4181 AA Waardenburg
Tel. 0418-652039

Reepijzer 5
3371 JC Hardinxveld-Giessendam
Tel. 0184-611154

Wie helpt mij aan kamer/kosthuis in omg. Delft voor studie TU begin september? Arco van Sabben.
Tel. 0118-591892.

Voor een paar dagen of langer, gezelligheid en sfeer, PENSION DE PEEL, gelegen in de mooie Betuwe, waar het gewoon goed is. Fam. Knuivers, Boveneindsestraat 14, 4041 EJ Kesteren. Tel. 0488-481687.

TEXEL. Ruim gelegen 6-8 pers. bungalows, 3-sl.k., wasm. en 4-6 pers. stacaravans, 2 sl.k., douche. Bel voor de folder: 0222-318391. Bungalow-park 'De Verassing', Bijenkorfweg 6, Oosterend.

HBO-V studente (21 jr.) zoekt een kamer van 01-09-02 tot 30-03-03 in Rotterdam c.o. In verband met een stage in het IKAZIA-ziekenhuis te Rotterdam. Tel. 0166-652146.

Christelijke
Begravenisonderneming

Voor een verantwoorde en
stijlvolle begravenis
(geen crematies)

Begravenisverzorgers:
R.C. Brouwer
G. Wegenoer

Regentesselaan 43
3905 GT Veenendaal
Centraal Meldnummer:
Tel. 06 - 51504726

KOSTER
Begravenisonderneming

Voor uitvaartzorg in:

- ◆ Scherpenzeel
- ◆ Barneveld
- ◆ Veenendaal
- ◆ Kootwijkerbroek
- ◆ De Valk-Wekerom
- ◆ Amersfoort
- ◆ Renswoude
- ◆ Woudenberg

Geen crematies

Prinsenaan 30
3925 BM Scherpenzeel
Tel. 033 277 0555

HONGER in MALAWI

Meer dan een half miljoen mensen hebben honger en eten onrijpe mais. Van de nieuwe oogst blijft daardoor niet veel over. In september loopt dat aantal op tot miljoenen. Nu helpen, om straks erger voorkomen!

Help! Giro 307447

Op kosten van het deputaatschap zijn al tientallen tonnen maïs uitgedeeld. Dankzij uw steun.

DEPUTAATSCHAP TOT HULPVERLENING
IN BIJZONDERE NODEN DER
GEREFORMEERDE GEMEENTEN

Postbus 615 • 3440 AP Woerden
Tel. 0348-489910 • Fax 0348-483721

begrafenisverzorging

T. den Hollander

Begravenissen in Vlaardingen,
Rotterdam en omstreken.
Opbaar mogelijkheden in een
door u gewenst uitvaartcentrum
of thuis met koeling.
Geen crematies.
Dag en nacht bereikbaar

Mozartaan 13
3131 ES Vlaardingen
Tel. 010 - 460 05 09
Fax 010 - 435 79 12

IN LIEFDEVOLLE HERINNERING...

Uw gedachten over een uniek gedenkteken geven
wij gestalte in natuursteen. Vraag naar het
fotoboek met vele voorbeelden.

Grafgedenktekens
Zandee & de Kuijper

Goes: Rotonde Ringbaan-West
Telefoon (0113) 216555

Middelburg: Arnesteinweg 40
Telefoon (0118) 612579

Zoetermeer: Argonstraat 66
Industrieterrein Lansinghage
Telefoon (079) 3615010

Email: info@grafgedenktekens.nl

SHG

Stichting Hulpverlening in Gezinnen
Uitgaande van de Ger. Gem in Ned.

Rijksgediplomeerde Kraamzorg

Wij verlenen graag hulp aan
die gezinnen waar geen TV
aanwezig is, en waar aan tafel
gelezen wordt uit de
Statenvertaling.

Om teleurstelling te voorkomen graag
tijdig aanmelden, dagelijks bereikbaar.
tel. 033-2774547 of 0346-264595

Gezins-Bejaarden- en Ziekenzorg TEL. SPREEKUUR

alle werkdagen van 8.30 - 10.30 uur
en vrijdagavond van 19.00 - 20.00 uur
Tel. 0166 - 652605
een informatiebrochure is gratis verkrijgbaar.

Van BOEKHANDEL & UITGEVERIJ Horssen bv

DORPSSTRAAT 100 - 3881 BE PUTTEN
Tel. 0341 36 22 77 Fax 0341 36 20 77

Statenvijbels - Huisbijbels - Kinderbijbels
Kerkbijbels (alles Statenvertaling)
Theologische werken - Dagboeken
Bijbel- en Catechismusverklaringen
Leesboeken voor jong en oud
Voordeelaanbiedingen
Tweedehands en Antiquarisch
Psalm- en Muziekboeken
Bladmuziek (noten en klavarskribo)
CD's en Musicassettes
Boeken- en CD-bonnen
Wens- en Gelegenheidskaarten

Kraamzorg?

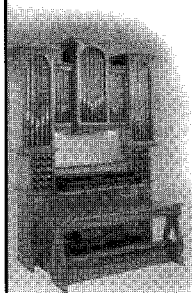

RST

Tel. 0342 - 422 324
Postbus 154, 3770 AD Barneveld

ORGELCENTRUM ANDANTE

Kom gerust eens langs
om kennis te maken met
ons uitgebreide assortiment
nieuwe en gebruikte orgels,
bladmuziek en cd's!

Orgelcentrum Andante
A. van Oostade Jaan 35
Veenendaal
0318-505063
Dealer van
Johannus
Wesley
Opus
Sweelinck
Rembrandt
Monarch
Domus
Content
Ruime sortering
bladmuziek (ook klavar)
& Muziek CD's
Openingstijden:
do 13.30 - 17.30
vr 13.30 - 17.30
& 18.30 - 21.00
za 09.30 - 12.00
& 13.30 - 17.00
en volgens afspraak

DE SPECIALIST IN HUISKAMER- EN KERKORGELS

Meisje 23 jr. zoekt kamer in omg.
Bodegraven per 1 sept. Tel. 06-15195146.

In verband met vakantie later geplaatst

Deo Juvante

Gemengd koor der Geref. Gemeenten

Deo Juvante is een al ruim 30 jaar bestaand samenwerkingsverband van de koren Jubilate uit Capelle aan den IJssel en Laus Deo uit Rotterdam-Centrum, bij elkaar ruim 150 leden.

Onze huidige dirigent heeft te kennen gegeven zijn werkzaamheden aan het einde van dit jaar te willen beëindigen. Wij zijn daarom op zoek naar een

DIRIGENT m/v

Onze koren repeteren wekelijks op respectievelijk woensdag in Capelle aan den IJssel en op donderdag in Rotterdam van 20.00 tot 22.00 uur. Regelmatig repeteren de koren gezamenlijk.

Wij organiseren:

- zangavonden in kerken, bejaardenhuizen etc.;
- CD opnamen waarvan de meest recente in 2001 heeft plaatsgevonden met orgel, orkest en solisten;
- van tijd tot tijd zangavonden in de Doelen te Rotterdam waarvan in mei jl. de elfde is gerealiseerd.

De dirigent die wij zoeken:

- is een enthousiaste en ervaren musicus op bij voorkeur conservatorium niveau;
- leidt de repetities (piano is beschikbaar), schrijft en bewerkt koormuziek en eventueel orkestmuziek;
- onderschrijft de grondslag van onze koren zoals verwoord in Gods Woord en de Drie Formulieren van Enigheid.

Wij bieden:

- een passende honorering conform de inhoud van de werkzaamheden;
- een enthousiaste groep koorleden;
- een afwisselend repertoire waarin de Bijbelse boodschap in alle talen mag doorklinken.

Een proefdirectie (vermoedelijk in september) maakt deel uit van de selectieprocedure.

Wilt u meer van ons weten dan kunt u contact opnemen met Johan de Pater (voorzitter) 010-4500195 of André van Bloois (secretaris) 010-5117499.

Uw sollicitatie, voorzien van CV en referenties, kunt u tot en met 23 augustus zenden aan Deo Juvante, t.a.v. dhr. A. van Bloois, Havikenhof 9, 2651 WK Berkel en Rodenrijs.